

KIS-638 – Gl. courant, plan d'eau, couverture météo, couvrir une zone, couvrir un secteur

[Notenn e sigur al labour renet gant Gab CHEREL da sevel ul levr war ar bageal]

COURANT

(GC – 10 07 99)

VALL. ne zegas ket sklerijenn pa ginnig Br. *red* (ha ket *redenn*) a-dal da Gl. *courant* hogen Br. *aerredennoù* a-dal da Gl. *courants atmosphériques*. Reveziadenn ebet eus *redenn* nag e GIBR nag e GEHE.

E GEAK : Gl. *courant (d'eau)*, Br. *kas (an dour)*, *kasenn* ; Gl. *courant marin*, Br. *morredenn, tizh vor, froud vor*.

(GE da GC – 18 07 99)

Dav merkañ e vez arveret *red* er yezh ragarnevez :

≈ a-zivout an den hag al loened, tost bepred e-barzh geriennoù adverbel : *mont d'ar red, mont dre red, war red, en ur red* ; nemedennoù idiomatek : *emañ ar red gantañ (ar foerell)* ;

≈ a-zivout an traoù alvezel, tost bepred heuliet gant un doareer : *red an dour, red ar mor, red ar gwad, red an natur* ;

eleze e vez bepred ur fiñv eus ar *red*, nepred an ergorenn a zo ar fiñv ganti.

E galleg, e hañval bezañ bet arveret ar pa. *courant* da gentañ hag e-pad pell da verkañ ar fiñv stadet en un danvez : *le courant de l'eau* ha dre gurzhañ : *le courant* ; moarvat e c'hoarvezas al ledanviñ dre berzh arverioù evel : *un courant d'air* ma teue *courant* da ergeñverañ ouzh an ergorenn o fiñval. Gant mestroniadur an tredan e voe roet ur c'hemeradur nevez da *courant* (1806) ha brellet ar c'hemm etre an daou geal "fiñv un ergorenn" hag "ergorenn o fiñval". ("*En 1800 (je crois), la découverte du courant électrique ouvre cette ère des faits nouveaux qui vont changer la face du monde*" VALERY). An hevelep brelladur a heuilh ar ger en e arverioù leterc'hadel ma

vez al lañs gwech gant an eil keal, gwech gant egile : *le courant de la foule, des courants de population, les courants commerciaux, le courant romantique, un courant de sympathie...*

E brezhoneg, ez eo *red* a dra sur an termen da arverañ da aroueziñ ar *fiñv*. Da aroueziñ an ergorenn o *fiñval*, e ra ar yezh ragarnevez gant geriennoù evel *froud, revorenn* [o tont eus *redvorenn* hervez VALL.], *avel-red, avel-sil*, h.a. VALLEE (kentrader ar yezh arnevez, setu perak e komzan eus yezh ragarnevez ha n'eo ket eus yezh lennegel en degouezh-mañ) a lunias *morredenn* e-kichen *red-mor, aerredenn* e-kichen *avel-red*, hag ivez *froud(-vor)* ha *froudoù an aergelc'h, froudoù aergelc'hek* (o trozañ amañ ar reolenn en doa diazezet a-zivout arver *-el* hag *-ek* !). Da heul e talvezas *redenn* da envel ergorennoù ken alvezel (*redennoù aergelc'hel*), ken buhezel dre leterc'hañ (*redennoù kenwerzh*). Evit an tredan ma lez ar merzhadennel e lec'h gant ar jedoniel ha ma 'z a e-maez divoud ar c'hemm etre ergorenn o *fiñval* ha *fiñv* an ergorenn, e reer gant *red* hep mui.

E se, e kav din e ranker derc'hel *red* ha *redenn* en arver dre zerc'hel pep hini en e steriegezh. Sk. *er redennoù lanv e vez red an dour durc'haet etrezek an aod, er redennoù tre e vez durc'haet war enep ; pebeilat eo enta red ar mare*. D'ar yezher da zivout bep taol a be geal e ra anv, o teurel evezh war ar marc'had ouzh ar c'hemmoù bras pe vrasoc'h a zo etre ar gerluniañ gallek hag ar gerluniañ brezhonek. Un nebeut skouerioù :

Gl. *courant de densité* koulz hag ar ginnigadenn *red douester* zo forc'hellek, muioc'h e galleg, rak an araogenn *de* zo lieskemeradek ; e brezhoneg e komprener, diwar batrom *red an dour* : "dilec'hiadur un douester" ; mar meizan mat, e talvez an droienn kement ha "red o c'hoarvezout etre daou lec'h dre berzh ur c'hemm douester a 'n dour etrezo", eleze *red an dour mor diwar ur c'hemm douester* pe, krennoc'h : *red douesterel* mar ambreder ar *fiñv*, *redenn douesterel* mar ambreder ar *froud* he unan.

Gl. *courant océanique (général), courant local*. An daou seurtad zo *redennoù*, an eil re, ar *redennoù meurvorel*, a vez anvet ivez *froudveurioù* (bez laouen, Gab, setu ur c'henstrollad laosk aet da strizh dre berzh an hirvoaziañ !) ; ar re all zo ar *redennoù lec'hel* (un arroud eus an displegadur ne gomprenan ket : *araezus da harzoù etre...*) [Evit a sell *Fromveur* n'ouzon ket ha studiet eo bet ar gerdarzh ; aesoc'h e ve marteze intent *Fremur* o loc'hañ diwar ar brezhoneg kevelep da Kb. *ffrau, ffreu* "stream, flow, flood, flux, a streaming out, etc.", hBr. *Freudor, Freudur*. "Ffreu = srow-, n'a jamais que le sens de *courant* (d'air ou d'eau ; peut-être aussi d'effluve)" ERNAULT in *R.C.* 36 138.]

Gl. *courant perturbé*. Anv zo amañ eus un *aerredenn*.

Gl. *courant violent*. Perak ket *redenn greñv* ha *kasenn* war un dro ?

Gl. *courant (comportement d'un -)*, Br. *monedigezh ur redenn*.

Gl. *courant (déporté par le -)*, Br. *diroudet gant ar red* (ya, daoust ma lavarfed kentoc'h : *gant red an dour, gant kas an dour*).

PLAN D'EAU

(GC – 10 07 99)

Ha dereout a ra Br. *rannad dour* diwar batrom Br. *rannad douar*, Gl. *étendue de terrain* (VALL, p. 276) ? Notomp e c'hell ur *plan d'eau* bezañ forzh peseurt gorread, bras pe vihan, dour sall pe dour dous ; alese an dispis ma chom a-zevri ar c'herienn kinniget.

(GE da GC – 18 07 99)

Gl. *plan d'eau*, Al. *Wasserfläche (Fläche* "gorreenn, gorread ; gorreenn blaen, plaenenn ; leuren, tal, talenn"). An daou geal pennañ zo a) "ergorenn louer bevennet", b) "gorre an dour", daou geal all (entalet gant an dave d'an dour) zo c) "plaen", d) "a-zremm". Ar chañs hon eus da gaout un termen o tec'heriañ b) : *vol* (oc'h entalañ c) ha d)) ; da zec'heriañ un ergorenn louer dibarek diwar geal un ergorenn c'houbar hollek e reer peurliesañ gant al lostger *-enn* (sk. : *gorre Ø gorreenn*) [va goulakadur : *-enn* a denn e arc'hwel dibarekaat eus e arc'hwel furmiñ an unanderenn], a-wechoù gant al lostger *-ad* (sk. : *poell Ø poellad, tro Ø troad, pavez Ø pavezad, gorre Ø gorread*) [va goulakadur : rikladur zo bet amañ dre azderc'hel ar gedrann dibarekaat eus arc'hwelioù an daou *-ad* o verkañ an eil an oberour, egile an endalc'had : *poellad* a intenter evel "un taol dibarek a'r poell pe a'r poellañ", *troad* evel "taol treiñ dibarek" koulz hag evel "endalc'had un dro", *pavezad* evel "disoc'h un taol pavezañ" ha "rann leur dindan bavezioù", *gorread* evel "tamm gorre dibarek e rezh kementad" (jedoniektaet enta endra chom gant *gorreenn* keal "tamm gorre dibarek e rezh hinienn")]. An hir a gildro-se evit kantreizhañ ar ginnigadenn *volad*, o vezañ ma 'z eo barrennet ar ginnigadenn *volenn* en askont eus bezañs *bolenn*.

COUVERTURE METEO

(GC – 10 07 99)

“Le débutant envisageant une croisière s'assurera de la couverture météo dont il disposera dans les jours à venir.” (*Le Nouveau Cours des Glénans*, Seuil, 1995, pp. 811, 1120).

Gant Gl. *couvrir*, *couverture* ez eus amañ ur ster nes da *garantir*, *protéger* heñvel a-walc'h ouzh an hini a gaver e :

“*couvrir un train*, le protéger par des dispositifs d'avertissement ; *couvrir sa marche*, la cacher aux regards de l'ennemi et aussi la protéger.

“*couverture*, action de couvrir, de protéger un train ; *couverture aérienne*, ensemble des opérations destinées à protéger une troupe ou un territoire des attaques de l'adversaire” (Larousse).

Ar skoueriou-mañ a ziskouez e tleer klask dec'heriañ ar c'heal "protection". E GEAK e lennan : Gl. *couvrir* (*de son autorité, protéger*), Br. *gwareziñ*, *goleiñ*. E GIBR e kavan reveziadennoù *goleiñ* gant ur ster skeudennel ken abred ha PELletier ha GReg. Da 'm meno e vo ezhomm ag an daou c'her brezhonek.

Kinnig a ran : *gwarez(adur) hinouriel* , *gwarez(adur) hinouriezh* ?

(GE da GC – 18 07 99)

E Gl. *couverture météo*, evel a verkez, e talvez *couvrir* kement ha *goleiñ* gant ur gwarez. Kentoc'h eget *gwarez* avat, re hollek, arveret kalz a du 'rall (e orin zo moarvat hBr. -*guar*- "kuñv, doñv", a-gevelep da Kb. *gwaredd* diwar *gwâr* "civilized, gentle, courteous, tame"), e klaskfen un termen a zo gantañ kealioù "bezañ a-us" ha "gwareziñ". E se, da skouer, e lezfen a-gostez Br. *gwarediñ* a zo gantañ ar c'healioù "bezañ dindan" ha "gwareziñ" (ennañ *gou-red(ek)*, a-genlun da Gl. *secourir*); en eneb, Br. *goudor* a ve, hervez ERNAULT (DEBM., v° GODOER), diwar *gou-teiñ* "lakaat dindan un to"; Br. *gwaskediñ* oa hBr. *gwaskot-*, eleze *gou-skeud-* "lakaat dindan skeud", kenlun ha kenster da La. *obumbrare*, Gl. *obombrer* — evit Sz. *to overshadow* zo hep ar c'heal "gwareziñ", war a hañval. Alese e kinnigfen : *gwasked hinouriel*.

COUVRIR UNE ZONE, COUVRIR UN SECTEUR

(GC – 10 07 99)

“Les systèmes hyperboliques Decca, Loran (Long Range Aid to Navigation), etc. figurent encore parmi les systèmes d'aide à la navigation. Ils tendent à disparaître du fait que chacun ne couvre qu'une zone limitée, alors que le système GPS (Global Positioning System) couvre l'ensemble de la planète.

“Les feux à secteurs ne présentent pas la même couleur dans toutes les directions. Chaque couleur couvre un secteur de navigation bien précis. Souvent — mais cela n'est pas systématique — le secteur blanc indique la zone libre, le secteur rouge et le secteur vert couvrent des dangers.” (*Le Nouveau Cours des Glénans*, Seuil, 1995, pp. 463, 464, 929).

“An trevnadoù hiperbolek Decca, Loran (Long Range Aid to Navigation), h.a. a gav c'hoazh o lec'h e-touez an trevnadoù skoazellañ an tevezerezh. Tuet int da steuziañ rak pep hini ne c'holo nemet ur rannved bevennet endra c'holo an trevnad GPS (Global Positioning System) ar bed a-bezh.

“Ar gouleier dre c'hennadoù n'eo ket heñvel o liv diouzh an holl durc'hadurioù. Pep liv a c'holo ur gennad merdeñ resis tre. Alies — n'eo ket ent reizhiadek avat — ar gennad gwenn a ziskouez un tachad frank, ar gennad ruz hag ar gennad gwer a c'holo al lec'hioù dañjerus.”